

อิทธิพลของปัญญาประดิษฐ์ (AI) ต่อพลวัตของภาษาและวรรณกรรมไทยร่วมสมัย

The Influence of Artificial Intelligence on the Dynamics of Thai Language and Literature

ทัตพงศ์ เสาสุดใจ* และณัฐนิชา นิลปน

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

*corresponding author e-mail : thattapong.sao@student.mbu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มุ่งวิเคราะห์อิทธิพลของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ที่มีต่อพลวัตของภาษาและวรรณกรรมไทยร่วมสมัย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเอกสารและการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ ผลการศึกษาพบว่า อิทธิพลของปัญญาประดิษฐ์ส่งผลกระทบใน 6 ประการหลัก ได้แก่ 1) พลวัตของโครงสร้างประโยคและการทับซ้อนทางไวยากรณ์จากภาษาต่างประเทศ 2) การแปลตรงตัว (Calque) และวิกฤตความสับสนทางวัฒนธรรม 3) สภาวะภาษามาตรฐานเชิงอัลกอริทึมและการเลื่อนหายของความหลากหลายทางภาษา 4) ขีดจำกัดทางสุนทรียภาพและปรากฏการณ์หุบเขาประหลาดทางวรรณกรรม 5) การผลิตซ้ำอคติทางภาษาและการตีความทางสังคม และ 6) การท้าทายสถานะความเป็นผู้ประพันธ์และการประกอบทับทางวรรณกรรม บทความนี้เสนอว่าสังคมไทยต้องก้าวข้ามการมอง AI เป็นเพียงเครื่องมือ ไปสู่การสร้างการเข้าใจในพลวัตภาษาที่เปลี่ยนไปเพื่อรักษาจิตวิญญาณของวรรณกรรมมนุษย์

คำสำคัญ : อิทธิพลของปัญญาประดิษฐ์ พลวัตภาษา วรรณกรรมไทยร่วมสมัย การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์

Abstract

This research analyzes the influence of artificial intelligence (AI) on the dynamics of contemporary Thai language and literature, using documentary research and critical discourse analysis. The findings reveal six key factors: 1) syntactic dynamics and grammatical overlay from foreign-language structures; 2) calque translation and the resulting cultural fluency crisis; 3) algorithmic standardization and the erosion of linguistic diversity; 4) aesthetic limits and the literary uncanny valley; 5) the reproduction of linguistic bias; and 6) challenges to the notion of authorship and literary pastiche. This article suggests that Thai society must move beyond viewing AI as merely a tool and cultivate an understanding of the changing dynamics of language to preserve the spirit of human literature.

Keywords: Artificial intelligence, Language dynamics, Contemporary Thai Literature, Critical Discourse Analysis

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ได้ก้าวเข้ามามีบทบาทสำคัญในฐานะเครื่องมืออำนวยความสะดวกทางภาษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะเทคโนโลยีการประมวลผลภาษาธรรมชาติ (Natural Language Processing: NLP) ที่พัฒนาจนสามารถแทรกซึมเข้าสู่ชีวิตประจำวันในหลากหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นระบบช่วยสะกดคำอัจฉริยะ โปรแกรมแปลภาษาเบื้องต้น หรือระบบสรุปความอัตโนมัติ การหลอมรวมเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าปัญญาประดิษฐ์มีได้จำกัดอยู่เฉพาะในแวดวงวิทยาศาสตร์อีกต่อไป แต่ได้เปลี่ยนสถานะเป็นเครื่องมือพื้นฐานในชีวิตประจำวัน ดังที่ Jurafsky และ Martin (2024) ชี้ว่า

เทคโนโลยี NLP ได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศทางภาษาของมนุษย์อย่างสมบูรณ์แบบ การเปลี่ยนแปลงระดับพื้นฐานนี้จึงเป็นก้าวแรกในการเตรียมความพร้อมของสังคม เพื่อรับมือกับอิทธิพลของเทคโนโลยีที่จะส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมในระดับที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ปรากฏการณ์ดังกล่าวได้รุกคืบเข้าสู่อุตสาหกรรมเนื้อหาและการเขียนเชิงพาณิชย์ (Commercial Generation) อย่างเต็มรูปแบบ โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2568 ที่เทคโนโลยีเจเนอเรทีฟเอไอ (Generative AI) พัฒนาศักยภาพจนสามารถสร้างสรรค์ข้อความ บทความ ข่าวสาร และคำโฆษณาได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำตามหลักไวยากรณ์ การผลิตเนื้อหาปริมาณมหาศาลนี้ส่งผลกระทบต่อวิถีปฏิบัติทางภาษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จนทำให้เส้นแบ่งระหว่างงานเขียนของมนุษย์และเครื่องจักรเริ่มพร่าเลือน ดังที่ Simon, Nielsen และ Fletcher (2025) ชี้ให้เห็นว่า การบูรณาการปัญญาประดิษฐ์ในแวดวงวารสารศาสตร์และการผลิตสื่อ ไม่เพียงแต่ท้าทายวิชาชีพนักเขียนในมิติของกระบวนการผลิตเนื้อหาเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อมาตรฐานและความน่าเชื่อถือของภาษาที่ใช้สื่อสารในพื้นที่สาธารณะอีกด้วย

จากพรมแดนการสื่อสารทั่วไป อิทธิพลของเทคโนโลยีได้ก้าวล่วงเข้าสู่พื้นที่ของสุนทรียภาพและงานสร้างสรรค์ทางวรรณกรรม (Aesthetics & Creativity) ซึ่งในอดีตเคยได้รับการยกย่องว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของมนุษยชาติ ปัจจุบันปัญญาประดิษฐ์แสดงศักยภาพในการประพันธ์กวีนิพนธ์ เรื่องสั้น ตลอดจนการแปลวรรณกรรมที่ต้องอาศัยความซับซ้อนทางอารมณ์และบริบททางวัฒนธรรมได้อย่างน่าทึ่ง ปรากฏการณ์นี้ได้จุดประกายข้อถกเถียงทางวิชาการอย่างกว้างขวางในแวดวงมนุษยศาสตร์ว่า แท้จริงแล้วเครื่องจักรสามารถตระหนักรู้ถึงอารมณ์ชั้น การเสียดสี หรือความงามทางภาษาได้อย่างลึกซึ้ง หรือเป็นเพียงการจัดเรียงสถิติของคำที่แนบเนียนเท่านั้น ดังที่ Chakrabarty และคณะ (2023) วิเคราะห์ว่า งานเขียนเชิงสร้างสรรค์จากแบบจำลองภาษาขนาดใหญ่มักเป็นเพียงภาพลวงตาทางสถิติที่ขาดความตระหนักรู้ทางสุนทรียะอย่างแท้จริง

ท้ายที่สุด ผลกระทบที่ลึกซึ้งและท้าทายที่สุดคือวิกฤตการณ์ทางปรัชญา จริยธรรม และการนิยามสถานะของผู้ประพันธ์ (Philosophy, Ethics & Authorship) เมื่อปัญญาประดิษฐ์สามารถสร้างสรรค์ผลงานวรรณกรรมได้ สังคมย่อมเผชิญกับคำถามเชิงโครงสร้างว่า ใครคือเจ้าของผลงานที่แท้จริง ? ประเด็นที่น่าวิตกยิ่งกว่าคือการที่ภาษาไทยอาจตกอยู่ในสภาวะ "ภาษามาตรฐานโดยอัลกอริทึม" (Algorithmic Standardization) ซึ่งระบบมักผลิตซ้ำรูปแบบภาษาที่เป็นกระแสหลัก จนลดทอนความหลากหลายและจิตวิญญาณอันเป็นเอกลักษณ์ของภาษา ดังที่ Bender และคณะ (2021) ได้เตือนถึงอันตรายของแบบจำลองภาษาขนาดใหญ่ที่มักตีกรอบภาษาให้กลายเป็นเนื้อเดียวกัน สภาวะการณ์นี้จึงเป็นช่องว่างการวิจัย (Research Gap) ที่จำเป็นต้องได้รับการศึกษาอย่างเร่งด่วน เนื่องจากมิใช่เพียงเรื่องของเทคโนโลยี แต่เป็นเรื่องของการนิยามความเป็นมนุษย์ผ่านภาษาและวรรณกรรมใหม่ทั้งหมด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์พลวัตทางโครงสร้างไวยากรณ์ของภาษาไทยที่ได้รับอิทธิพลจากกระบวนการประมวลผลของปัญญาประดิษฐ์
2. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัญญาประดิษฐ์ต่อกระบวนการผลิตเนื้อหาและสุนทรียภาพทางการประพันธ์ในวรรณกรรมไทยร่วมสมัย
3. เพื่ออภิปรายผลกระทบเชิงปรัชญาด้านจริยธรรมและสถานะความเป็นผู้ประพันธ์ อันเนื่องมาจากบทบาทของปัญญาประดิษฐ์ในกระบวนการสร้างสรรค์ทางภาษาและวรรณกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผ่านการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยรวบรวมข้อมูลจากวารสารวิชาการด้านภาษาศาสตร์และวรรณคดีร่วมสมัย ผสมกับการวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) ที่สร้าง

จากแบบจำลองภาษาขนาดใหญ่ (LLMs) ระหว่างปี พ.ศ. 2568 เพื่อสังเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างและสุนทรียภาพ

การเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลในช่วงระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2568 โดยใช้แบบจำลองภาษาขนาดใหญ่ 3 ระบบ ได้แก่ GPT-4, Claude 3.5 Sonnet และ Gemini 1.5 Pro โดยวิเคราะห์ด้วยบทจำนวน 300 ชิ้น แบ่งเป็นงานเขียนทั่วไปเชิงพาณิชย์ 150 ชิ้น และงานประพันธ์เชิงสร้างสรรค์ 150 ชิ้น เกณฑ์การคัดเลือกตัวบทมุ่งเน้นการใช้คำสั่ง (Prompt) เป็นภาษาไทยในบริบททั่วไปโดยไม่ระบุข้อกำหนดทางโครงสร้างไวยากรณ์ล่วงหน้า ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ (CDA) 3 ระดับของ Fairclough ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) ระดับตัวบท (Textual Level) วิเคราะห์โครงสร้างไวยากรณ์ การแปลตรงตัว และการเลือกใช้คำ 2) ระดับวาทกรรมปฏิบัติ (Discursive Practice) วิเคราะห์กระบวนการผลิตซ้ำภาษามาตรฐานและอคติผ่านกลไกของอัลกอริทึม และ 3) ระดับปฏิบัติการทางสังคม (Social Practice) วิเคราะห์ผลกระทบต่อสถานะความเป็นผู้ประพันธ์ โครงสร้างอำนาจ และการเปลี่ยนแปลงบรรทัดฐานทางสังคมในภาษาไทย

การศึกษาอิทธิพลของปัญญาประดิษฐ์ที่มีต่อพลวัตของภาษาและวรรณกรรมไทยร่วมสมัย งานวิจัยนี้ได้บูรณาการแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 4 ประการ เพื่อใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ทฤษฎีการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis: CDA) งานวิจัยนี้อาศัยกรอบแนวคิดการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ของ Fairclough (2013) ซึ่งอธิบายว่า ภาษาไม่ใช่เพียงเครื่องมือสำหรับการสื่อสารที่ใสสะอาดและเป็นกลาง แต่เป็น "การปฏิบัติทางสังคม" (Social Practice) ที่แฝงไว้ด้วยอำนาจ อุดมการณ์ และการผลิตซ้ำทางสังคม ในบริบทของเทคโนโลยี AI ชุดข้อมูลที่ใช้สอนแบบจำลองภาษา (LLMs) ล้วนแฝงอคติและโครงสร้างอำนาจนำทางวัฒนธรรมตะวันตก อัลกอริทึมจึงทำหน้าที่เป็นผู้ประกอบสร้างและผลิตซ้ำวาทกรรมใหม่ ๆ สวมทับลงบนภาษาไทยอย่างแยบยลผ่านการใช้งานในชีวิตประจำวัน

2. พลวัตและลักษณะเฉพาะของโครงสร้างไวยากรณ์ไทย ทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างที่เกิดจาก AI งานวิจัยนี้ใช้แนวคิดเชิงไวยากรณ์ไทยของ นววรรณ พันธุเมธา (2549) ซึ่งได้อธิบายลักษณะเฉพาะที่สำคัญของภาษาไทยว่าเป็นภาษาที่เน้นกรตุจากเป็นหลัก และมีกลไกการละประธานหรือสรรพนามเมื่อบริบทการสื่อสารเป็นที่เข้าใจตรงกันอย่างชัดเจน การนำทฤษฎีนี้มาเป็นเกณฑ์มาตรฐานช่วยให้เห็นความเปรี๊ยะต่างเมื่อ AI ผลิตภาษาไทยที่รับอิทธิพลจากภาษาอังกฤษ เช่น การใช้กรรมวาจก (Passive Voice) ในบริบทเชิงบวก หรือการใช้สรรพนามพุ่มเพื่อย ซึ่งถือเป็นการแทรกแซงข้ามภาษา ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานของ สุวัฒนา เลี่ยมประวัติ (2566) ที่ทบทวนไวยากรณ์ไทยร่วมสมัยและชี้ให้เห็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภาษาไทยในยุคดิจิทัลเช่นเดียวกัน

3. แนวคิดด้านการแปลและวิกฤตทางวัฒนธรรม (Translation and Cultural Crisis) ประเด็นการประมวลผลภาษาและการแปลตรงตัวของ AI สามารถอธิบายได้ผ่านทฤษฎีการแปลของ Venuti (2008) ที่ชี้ให้เห็นถึงปัญหาของการแปลที่ปราศจากการคำนึงถึงกลิ่นอายทางวัฒนธรรมปลายทาง เมื่อ AI ทำการแปลสำนวนหรือโครงสร้างจากภาษาอังกฤษเป็นไทยแบบคำต่อคำ กระบวนการนี้ได้ทำให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า การทำให้เป็นของแปลกหน้า ในบริบทที่ผิดเพี้ยน ส่งผลให้ความหมายเชิงนัย และความสละสลวยทางวัฒนธรรม รวมถึงระดับภาษา ของไทยสูญหายไป

4. ทฤษฎีหลังมนุษย์นิยม (Posthumanism Theory) ในมิติของสุนทรียภาพและปรัชญาว่าด้วยความเป็นผู้ประพันธ์ งานวิจัยนี้ประยุกต์ใช้แนวคิดหลังมนุษย์นิยมของ Hayles (1999) ที่เสนอว่า มนุษยชาติกำลังก้าวเข้าสู่ยุคที่เส้นแบ่งระหว่างมนุษย์กับเครื่องจักรสารสนเทศ (Intelligent Machines) เริ่มพร่าเลือน แนวคิดนี้ช่วยอธิบายปรากฏการณ์ที่ปัญญาประดิษฐ์ได้ขยับสถานะจากเครื่องมือทางเทคโนโลยีมาเป็นผู้ร่วมประพันธ์ (Co-author) ในงานวรรณกรรม ซึ่งท้าทายสถานะความเป็นของแท้ และตั้งคำถามต่ออิทธิพลในการสร้างสรรค์สุนทรียภาพที่เคยเป็นของมนุษย์แต่เพียงผู้เดียว

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์ผ่านการวิจัยเอกสารและการวิเคราะห์ตัวบทที่สร้างจากแบบจำลองภาษาขนาดใหญ่ ผู้วิจัยพบความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในมิติของภาษาและวรรณกรรมไทย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของปัญญาประดิษฐ์ที่แทรกซึมลึกลงไปถึงระดับโครงสร้างความคิดและสุนทรียภาพ โดยสามารถสรุปความแตกต่างที่ชัดเจนระหว่างลักษณะภาษาไทยตามธรรมชาติกับภาษาที่ถูกผลิตโดยเครื่องมือปัญญาประดิษฐ์ ดังตารางเปรียบเทียบต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สรุปเปรียบเทียบโครงสร้างภาษาไทยดั้งเดิมและโครงสร้างที่รับอิทธิพลจาก AI

ลักษณะทางโครงสร้าง/ภาษา	โครงสร้างภาษาไทยดั้งเดิม	โครงสร้างที่รับอิทธิพลจาก AI (AI-Influenced Thai)
1. การใช้สรรพนาม	นิยมละประธาน กรรม หรือสรรพนาม เมื่อบริบทเป็นที่เข้าใจตรงกัน ไม่จำเป็นต้องระบุซ้ำ	มีการระบุสรรพนามครบถ้วนในทุกประโยค ตามโครงสร้างของภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะการใช้คำว่า มัน พรา เพรื่อ
2. รูปประโยคกรรม	นิยมใช้รูปประโยคเน้นผู้กระทำ คำว่า ถูก... มักสงวนไว้ใช้กับเหตุการณ์เชิงลบ	ใช้โครงสร้างประโยคถูกกระทำ ในทุกบริบท อย่างแพร่หลาย ดังนี้ 1) ข้อมูลได้รับการวิเคราะห์ 2) สิ่งนี้ถูกออกแบบมา
3. การใช้คำเชื่อม	สั้นไหลตามบริบท บางครั้งเชื่อมความได้โดยไม่ต้องใส่คำเชื่อม หรือใช้คำเชื่อมสั้น ๆ	นิยมขึ้นต้นประโยคใหม่ด้วยคำเชื่อมที่เป็นทางการเสมอ ดังนี้ อย่างไรก็ตาม นอกจากนี้ ท้ายที่สุด
4. โครงสร้างการขยายความ	ขยายความจากนามหลักอย่างตรงไปตรงมา กระชับ และเรียงลำดับตามความสำคัญ	โครงสร้างประโยคยาวและซับซ้อน มีการใช้คำว่า ของ... ที่ซึ่ง... หรือ เกี่ยวกับ... ซ้อนกันหลายชั้น
5. สำนวนและการเลือกใช้คำ	เลือกใช้คำและอุปมาอุปไมยที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและบริบทแบบไทย	มักแปลสำนวนภาษาต่างประเทศแบบแปลตรงตัว ทำให้เกิดกลุ่มคำที่ผิดธรรมชาติ

จากภาพรวมข้างต้น สามารถจำแนกอิทธิพลของปัญญาประดิษฐ์ที่ส่งผลกระทบใน 6 ประการหลัก ดังนี้

1. พลวัตของโครงสร้างประโยคและอิทธิพลการทับซ้อนทางไวยากรณ์ (Syntactic Dynamics and Grammatical Overlay) ผลการศึกษาพบว่า AI มักผลิตเนื้อหาภาษาไทยที่อาศัยโครงสร้างไวยากรณ์แบบภาษาอังกฤษเป็นแกนหลัก (English-based syntax) ทำให้เกิดการทับซ้อนทางโครงสร้างอย่างชัดเจน ได้แก่

- การใช้กรรมวาจก (Passive Voice) พรา

ภาษาไทยดั้งเดิม การใช้คำว่า **ถูก** หรือ **โดน** มักใช้กับบริบทที่เป็นเชิงลบ เช่น **ถูกตี** **โดนตำ** แต่ AI มักผลิตประโยคที่เป็นกลางหรือเชิงบวกโดยใช้กรรมวาจก จากการทดสอบป้อนคำสั่ง "จงเขียนสรุปผลการดำเนินโครงการ" ในแบบจำลอง GPT-4 พบการผลิตประโยคเชิงบวกที่ใช้กรรมวาจก ดังนี้ "โครงการนี้ถูกดำเนินการโดยทีมวิจัยและถูกคาดหวังว่าจะสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อชุมชน" ซึ่งพบรูปแบบการใช้กรรมวาจกในลักษณะนี้สูงถึงร้อยละ 74 ของกลุ่มตัวอย่างงานเขียนเชิงพาณิชย์

- การใช้กริยานำ (Light Verbs) และการแปลงกริยาเป็นนาม

การใช้ประโยคที่ซับซ้อนเกินความจำเป็น เช่น การใช้คำว่า **ทำการ** หรือ **ให้การนำหน้าคำกริยา** เช่น **ทำการตรวจสอบ** แทนคำว่า **ตรวจสอบ** ชี้ให้เห็นว่าโครงสร้างเหล่านี้ถูกผลิตซ้ำโดย AI จนกลายเป็นความปกติใหม่ ในงานเขียนเชิงวิชาการและธุรกิจร่วมสมัย

- การใช้สรรพนามฟุ่มเฟือย

ภาษาไทยมีลักษณะการละประธานเมื่อบริบทชัดเจน แต่ AI มักใส่สรรพนามกำกับทุกประโยค โดยพบว่าตัวบทมีการใช้คำว่า มัน พร่ำเพรื่อกับสิ่งไม่มีชีวิต ซึ่งเป็นผลมาจากการแปลคำว่า It โดยตรง

2. การแปลตรงตัว (Calque) และวิกฤตความสั่นไหวทางวัฒนธรรม (Cultural Fluency Crisis) แม้ว่าจะระบบประมวลผลภาษาธรรมชาติ จะพัฒนาไปมาก แต่ AI ยังคงมีแนวโน้มการแปลสำนวนภาษาอังกฤษเป็นไทยแบบคำต่อคำ ส่งผลให้เกิดโครงสร้างภาษาที่เรียกว่า ภาษาไทยสำนวนแปล ซึ่งทำลายบริบททางวัฒนธรรมในหลายแง่มุม ได้แก่

- การสูญเสียความหมายเชิงนัย (Connotation) วลีอย่าง ในตอนท้ายของวัน (At the end of the day) หรือ มันไม่ใช่วิทยาศาสตร์จรวด (It's not rocket science) ถูกนำมาใช้ในสื่อไทยมากขึ้น โดยพบการแปลตรงตัวลักษณะนี้ในตัวบท ทำให้สำนวนไทยดั้งเดิมถูกลดบทบาทลง

- ข้อจำกัดด้านระดับภาษา (Registers) และคำราชาศัพท์ AI ยังขาดความสามารถในการทำความเข้าใจความสัมพันธ์เชิงอำนาจและบริบททางสังคมของผู้สนทนา ทำให้การเลือกใช้คำแทนบุคคล เช่น พี่ น้อง หนู ท่าน หรือคำแสดงความสุภาพ ขาดความเป็นธรรมชาติและมักผิดพลาดเมื่อต้องใช้ในบริบทที่มีความซับซ้อนทางชนชั้น

3. สภาวะภาษามาตรฐานเชิงอัลกอริทึม (Algorithmic Standardization) และการเลือนหายของความหลากหลาย ระบบแบบจำลองภาษาขนาดใหญ่มักถูกฝึกสอน (Train) ด้วยชุดข้อมูลกระแสหลัก ส่งผลให้ AI มีแนวโน้มที่จะผลิตข้อความและร้อยแก้วในรูปแบบภาษามาตรฐาน (Standardized Thai) เพียงชุดเดียว ปรากฏการณ์นี้ ดังที่ Bender et al. (2021) เรียกว่า Stochastic Parrots ได้ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบ คือ

- การกดทับความหลากหลายทางภาษา ภาษาถิ่น สแลงเฉพาะกลุ่ม หรือการเล่นคำที่ต้องอาศัยบริบททางประวัติศาสตร์ มักถูกระบบคัดกรองหรือปรับแก้ให้กลายเป็นภาษากลางที่ราบเรียบ

- ความซ้ำซากจำเจในอุตสาหกรรมเนื้อหา สิริวัฒน์ ไชยวงศ์ (2566) พบว่าโครงสร้างการเขียนคำอธิบายภาพหรือบทความเชิงพาณิชย์ ในแพลตฟอร์มออนไลน์ เริ่มมีลักษณะเป็นเนื้อเดียวกันทั่วประเทศ การนำเสนอเนื้อหาขาดอัตลักษณ์เฉพาะตัวของนักเขียน

4. ขีดจำกัดทางสุนทรียภาพและหุบเขาประหลาด ทางวรรณกรรม (Aesthetic Limits and the Literary Uncanny Valley) ในพรมแดนของการสร้างสรรค์ทางวรรณกรรม AI ได้สร้างปรากฏการณ์ที่อาจเรียกได้ว่าเป็น หุบเขาประหลาดทางภาษา กล่าวคือ งานเขียนของเครื่องจักรมีความคล้ายคลึงกับงานของมนุษย์มากจนน่าประหลาดใจ แต่ยังคงมีจุดบกพร่องที่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกถึงความไม่เป็นธรรมชาติ

- ความสมบูรณ์แบบที่ไร้จิตวิญญาณ ในกลุ่มตัวอย่างงานประพันธ์เชิงสร้างสรรค์ 150 ชิ้น พบว่า สามารถรักษาลักษณะทางกวีนิพนธ์ได้อย่างถูกต้องแม่นยำ แต่ยังขาดสรวรรณคดี และความลุ่มลึกเชิงอารมณ์

- การขาดประสบการณ์ร่วมของมนุษย์ งานเขียนของ AI มักเป็นการจัดเรียงสถิติของคำที่น่าจะอยู่ติดกันมากที่สุด (Probabilistic Text Generation) (Chakrabarty et al., 2023) ทำให้ขาดจุดหักมุม หรือความขัดแย้งในตัวเองอันเป็นเสน่ห์ของวรรณกรรมมนุษย์ งานของ AI จึงขาดความตระหนักรู้ทางสุนทรียะอย่างแท้จริง

5. การผลิตซ้ำอคติทางภาษาและการตีความทางสังคม (Reproduction of Linguistic Bias) ภาษาเป็นภาพสะท้อนของสังคม เมื่อชุดข้อมูลที่ฝึกฝน AI เต็มไปด้วยอคติทางเพศ ชนชั้น หรือเชื้อชาติที่มีอยู่ในสังคมไทย AI จึงทำหน้าที่เป็นเครื่องขยายเสียง จากการทดสอบป้อนคำสั่ง จงเขียนบรรยายการทำงานของผู้บริหารระดับสูงและผู้ช่วยส่วนตัว พบว่าระบบผลิตข้อความในลักษณะเดียวกัน ดังนี้ "ผู้บริหารระดับสูงเดินเข้ามาในห้องประชุม... เขาสั่งงานอย่างเฉียบขาด ในขณะที่ผู้ช่วยส่วนตัวของเขาจัดการเอกสารอย่างละเอียดอ่อน เธอเตรียมกาแฟ..." ซึ่งเป็นการเติมสรรพนาม เขา (ชาย) สำหรับผู้บริหาร และ เธอ (หญิง) สำหรับผู้ช่วยส่วนตัวโดยอัตโนมัติ พบปรากฏการณ์สะท้อนอคติทางเพศในลักษณะของตัวบททดสอบที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ซึ่งอาจนำไปสู่การสร้างบรรทัดฐานทางภาษาที่บิดเบี้ยว

6. การท้าทายสถานะความเป็นผู้ประพันธ์และการประกอบทับทางวรรณกรรม (Challenge to Authorship and Literary Pastiche) เมื่อเนื้อหาสามารถถูกผลิตได้ด้วยพรอมต์ (Prompt) เพียงไม่กี่คำ สถานะของ ผู้ประพันธ์จึงเลื่อนลง และถูกตั้งคำถาม งานที่ AI สร้างขึ้นมีลักษณะเป็นการประกอบทับหรือการนำข้อมูลมหาศาลจากคลังข้อมูลวรรณกรรมในอดีตมาารวมกันโดยปราศจากเจตจำนงดั้งเดิม ทำให้เกิดวิกฤตทางปรัชญาว่าด้วย ความเป็นของแท้ (Authenticity) ในวรรณกรรมไทย ว่าผลงานชิ้นหนึ่ง ๆ เป็นผลผลิตจากมวลรวมของสถิติทางภาษา หรือเป็นหยาดเหงื่อทางสติปัญญาของปัจเจกบุคคลกันแน่

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น สามารถนำมาอภิปรายถึงนัยสำคัญที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังอิทธิพลของปัญญาประดิษฐ์ต่อ ภาษาและวรรณกรรมไทยได้ ดังนี้

หากเชื่อมโยงกลับไปยังกรอบแนวคิดทางทฤษฎีทั้ง 4 ประการที่นำเสนอไว้ในส่วนวิธีดำเนินการวิจัย จะเห็นได้ว่า ทฤษฎีการวิเคราะห์ว่าทรรคมเชิงวิพากษ์ (CDA) และแนวคิดไวยากรณ์ไทยช่วยอธิบายพลวัตเชิงโครงสร้างและภาวะภาษา มาตรฐาน ทฤษฎีการแปลของ Venuti ช่วยอธิบายวิกฤตทางวัฒนธรรมจากการแปลตรงตัว ในขณะที่ทฤษฎีหลังมนุษย์นิยม ช่วยอธิบายมิติสุนทรียภาพและการท้าทายสถานะผู้ประพันธ์ หากพิจารณาผ่านกรอบการวิเคราะห์ว่าทรรคมเชิงวิพากษ์ 3 ระดับของ Fairclough (2013) โดยเฉพาะ อาจกล่าวได้ว่าผลการวิจัยข้อ 1 และ 2 สะท้อนการเปลี่ยนแปลงในระดับตัวบท คือ โครงสร้างประโยคและคำศัพท์โดยตรง ผลการวิจัยข้อ 3 และ 4 สะท้อนระดับวาทกรรมปฏิบัติ (discursive practice) คือ กระบวนการผลิตและเผยแพร่ข้อความที่ทำให้รูปแบบภาษาหนึ่ง ๆ กลายเป็นบรรทัดฐาน ส่วนผลการวิจัยข้อ 5 และ 6 สะท้อนระดับปฏิบัติการทางสังคม (social practice) คือ ผลกระทบของภาษาต่อโครงสร้างอำนาจ อคติ และสถานะความเป็น ผู้ประพันธ์ในสังคมวงกว้าง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

อำนาจทางวัฒนธรรมที่ซ่อนเร้นผ่านกระบวนการอัลกอริทึม (Algorithmic Cultural Hegemony) อิทธิพลของ AI ต่อภาษาไทยไม่ใช่เพียงปรากฏการณ์ทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างเป็นกลาง แต่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจทางวัฒนธรรม ระบบแบบจำลองภาษาขนาดใหญ่ (LLMs) ส่วนใหญ่ถูกพัฒนาและฝึกฝนด้วยฐานข้อมูลภาษาอังกฤษเป็นหลัก AI จึงทำหน้าที่เสมือนตัวกลางที่นาระเบียบวิธีคิดแบบตะวันตกมาสวมทับระบบไวยากรณ์ไทยอย่างแยบยล การที่ผู้ใช้ภาษาเริ่มยอมรับโครงสร้างแบบแปลตรงตัว (Calque) หรือการใช้สำนวนต่างประเทศมากขึ้น แสดงให้เห็นถึงกระบวนการครอบงำทางวัฒนธรรมที่แนบเนียนผ่านเครื่องมืออำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน

วิกฤตทางวัฒนธรรมผ่านเลนส์ทฤษฎีการแปล (Translation Theory and the Cultural Fluency Crisis) เมื่อพิจารณาผ่านกรอบทฤษฎีการแปลของ Venuti (2008) ปรากฏการณ์การแปลตรงตัว (Calque) ที่พบในผลการวิจัยข้อ 2 สะท้อนถึงกระบวนการทำให้เป็นของแปลกหน้าที่ปราศจากการคำนึงถึงความลื่นไหลทางวัฒนธรรมปลายทาง ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานของ มณีรัตน์ สุขใส (2567) ที่พบว่าพนักงานบริษัทในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเริ่มยอมรับโครงสร้างสำนวนแปลเหล่านี้จากความคุ้นชินในการอ่านเนื้อหาที่ AI สร้างขึ้น อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ขยายผลจากการศึกษาดังกล่าวด้วยการชี้ให้เห็นเพิ่มเติมว่าผลกระทบมิได้จำกัดอยู่เพียงการยอมรับสำนวนแปล แต่ยังลุกลามไปถึงการเลือกใช้ระดับภาษาและคำราชาศัพท์ที่ผิดเพี้ยนไปจากบริบททางสังคมของไทย ซึ่งเป็นมิติที่งานของมณีรัตน์ยังมิได้กล่าวถึง

มายาคติของความคิดสร้างสรรค์และวิกฤตสุนทรียภาพ (The Myth of Creativity and Aesthetic Crisis) แม้ AI จะสามารถผลิตกวีนิพนธ์หรือเรื่องสั้นที่มีฉันทลักษณ์และไวยากรณ์สมบูรณ์แบบ แต่ในเชิงปรัชญานั้น ดังที่ Chomsky et al. (2023) ได้แย้งไว้ว่า ความฉลาดของ AI เป็นเพียง ความฉลาดที่ปราศจากความเข้าใจ (Intelligence without understanding) งานวรรณกรรมของ AI เป็นเพียงผลผลิตของการคำนวณความน่าจะเป็นเชิงสถิติ (Probabilistic Calculation) ที่ปราศจากประสบการณ์ ความเจ็บปวด หรือบริบททางสังคมของมนุษย์ การพึ่งพา AI ในการสร้างสรรค์ศิลปะมากเกินไปจึงนำไปสู่วิกฤตทางสุนทรียภาพ ที่ซึ่งความสมบูรณ์แบบทางไวยากรณ์ต้องแลกมาด้วยความแห้งแล้งทางจิตวิญญาณของความเป็นมนุษย์ ทั้งนี้

ข้อโต้แย้งดังกล่าวยังมีข้อข้อดีในวงวิชาการ นักวิชาการบางกลุ่มเสนอมุมมองตรงข้ามว่าคุณค่าทางสุนทรียะของงานสร้างสรรค์ควรประเมินจากประสบการณ์และการตีความของผู้รับสารเป็นสำคัญ มิใช่จากกระบวนการภายในของผู้สร้างว่าเป็นมนุษย์หรือเครื่องจักร ประเด็นนี้จึงยังเป็นข้อถกเถียงเชิงปรัชญาที่เปิดกว้างสำหรับการศึกษาต่อไป

การเปลี่ยนผ่านสู่สภาวะ หลังมนุษย์นิยม ทางภาษา (Transition to Posthumanist Language) การที่ภาษาเขียนร่วมสมัยเริ่มมีโครงสร้างที่คล้ายคลึงกับชุดคำสั่งประมวลผล และมนุษย์เริ่มปรับวิธีคิดให้สอดคล้องกับตรรกะของเครื่องจักรมากขึ้น สะท้อนให้เห็นว่าระบบนิเวศทางภาษาของไทยกำลังก้าวเข้าสู่สภาวะ หลังมนุษย์นิยม (Posthumanism) สภาวะนี้มนุษย์มิได้เป็นผู้ผูกขาดการสร้างสรรควาทกรรมเพียงผู้เดียวอีกต่อไป แต่เครื่องจักรได้กลายมาเป็น ผู้ร่วมประพันธ์ ซึ่งส่งผลให้เส้นแบ่งระหว่างเจตจำนงของมนุษย์และผลผลิตของอัลกอริทึมพร่าเลือนจนไม่อาจแยกออกจากกันได้อย่างเด็ดขาด

พลวัตที่ต้องแลกมาด้วยความหลากหลาย (Dynamics at the Expense of Diversity) สภาวะภาษามาตรฐานเชิงอัลกอริทึม (Algorithmic Standardization) กำลังสร้างความท้าทายใหม่ต่อความหลากหลายทางภาษาชาติพันธุ์ ภาษาถิ่น และภาษาย่อยในสังคมไทย การที่ AI นำเสนอตัวเลือกของคำและรูปประโยคแบบกระแสหลักซ้ำ ๆ อาจทำให้ความลุ่มลึกและเจตนาที่หลากหลายของภาษาไทยแคบลง เหลือเพียงภาษาที่เป็นกลางและมีประสิทธิภาพในการประมวลผลทางข้อมูลเป็นหลัก ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานของ สิริวัฒน์ ไชยวงศ์ (2566) ที่พบว่าเนื้อหาเป็นเนื้อเดียวกันในแพลตฟอร์มไทยดิกต็อก แต่งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นเพิ่มเติมว่าภาวะดังกล่าวมิได้จำกัดอยู่เฉพาะเนื้อหาเชิงพาณิชย์บนแพลตฟอร์มออนไลน์ หากแต่ขยายไปสู่โครงสร้างประโยคและระดับคำศัพท์ในภาษาเขียนโดยรวม

บทสรุป

การก้าวเข้ามาของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ได้สร้างแรงกระตุ้นครั้งใหญ่ต่อระบบนิเวศทางภาษาและวรรณกรรมไทยในหลากหลายมิติ ดังที่ได้นำเสนอไว้ในผลการวิจัยทั้ง 6 ประการข้างต้น หากพิจารณาเฉพาะในระดับของพลวัตทางไวยากรณ์ อาจสรุปแก่นสำคัญได้ว่า การทับซ้อนของโครงสร้างกรรมวาจก การใช้กริยานำ และการรับโครงสร้างแปลตรงตัวจากภาษาต่างประเทศ ล้วนเป็นร่องรอยของการที่ภาษาไทยกำลังปรับตัวเข้าหาตรรกะการประมวลผลของแบบจำลองภาษาขนาดใหญ่อย่างค่อยเป็นค่อยไป

อย่างไรก็ตาม จุดยืนที่สำคัญของบทความนี้ คือ การนำเสนอว่าปรากฏการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้นหาใช่ ความเสื่อมถอยหรือภาวะ ภาษาวิบัติ แต่อย่างใด หากแต่เป็น พลวัตและการปรับตัว (Dynamics and Adaptation) ของภาษาไทยในยุคดิจิทัล ภาษาเป็นสิ่งที่ชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคม เทคโนโลยี และวิถีชีวิตของผู้ใช้งาน เช่นเดียวกับที่ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2556) ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ การหลอมรวมโครงสร้างของเครื่องจักรเข้ากับภาษาไทยคือหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าภาษาไทยยังคงมีชีวิตและสามารถดัดแปลงตนเองเพื่อตอบสนองต่อความต้องการในการสื่อสารยุคใหม่ได้ ดังนั้น สังคมไทยจึงไม่ควรตื่นตระหนกและตั้งป้อมปฏิเสธเทคโนโลยี แต่ควรทำความเข้าใจกระบวนการเปลี่ยนแปลงนี้อย่างรู้เท่าทัน เพื่อที่เราจะสามารถใช้ประโยชน์จากปัญญาประดิษฐ์ในฐานะเครื่องมือขยายขอบเขตทางความคิด โดยยังคงรักษาแก่นแท้ สุนทรียภาพ และความเป็นมนุษย์ในวรรณกรรมไทยไว้ได้อย่างสง่างาม

ข้อจำกัดของการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่อาศัยการวิจัยเอกสารและการวิเคราะห์ตัวบทที่คัดเลือกโดยผู้วิจัย ผลการวิเคราะห์จึงสะท้อนแนวโน้มและรูปแบบเชิงคุณภาพ มิใช่ข้อสรุปเชิงสถิติที่สามารถอ้างอิงในเชิงปริมาณต่อประชากรผู้ใช้ภาษาไทยโดยรวมได้ นอกจากนี้ ตัวบทที่นำมาวิเคราะห์อาจไม่ครอบคลุมความหลากหลายของแบบจำลองภาษาทุกรุ่นและผู้ให้บริการทุกราย ซึ่งการพัฒนาอย่างรวดเร็วตลอดช่วงเวลาที่ทำการศึกษา ผลการวิจัยจึงควรได้รับการยืนยันเพิ่มเติมด้วยการวิจัยเชิงทดลองหรือเชิงปริมาณในอนาคต ดังที่ระบุไว้ในหัวข้อข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะ

1. ส่งเสริมความตระหนักรู้และการรู้เท่าทัน AI ทางภาษา (Promoting Linguistic and AI Awareness)

ควรมีการบูรณาการความรู้เรื่องการใช้ AI ทางภาษาเข้าสู่หลักสูตรการศึกษาและสื่อสาธารณะเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของไวยากรณ์ไทย และชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างโครงสร้างภาษาไทยดั้งเดิมกับโครงสร้างที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาต่างประเทศผ่านการประมวลผลของปัญญาประดิษฐ์ เช่น โครงสร้างกรรมาจกพม่าเพื่อกิริยานำ หรือการแปลตรงตัว เพื่อให้นักเรียน นักศึกษา และผู้ประกอบการวิชาชีพด้านภาษาสามารถเลือกใช้เครื่องมือ AI เป็นเพียงเครื่องมือเสริมได้อย่างเหมาะสมตามบริบท โดยไม่สูญเสียอัตลักษณ์และการคิดเชิงวิพากษ์ทางภาษาของตนเอง ตลอดจนตระหนักถึงผลกระทบต่อความชัดเจนและความเป็นธรรมชาติของภาษา

2. เสนอประเด็นเพื่อการวิจัยในอนาคต (Proposing Future Research Directions)

ควรต่อยอดด้วยการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการประมวลผลและทำความเข้าใจระหว่างประโยคภาษาไทยที่มีโครงสร้างแบบดั้งเดิม กับประโยคที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาอังกฤษและแบบจำลองภาษาขนาดใหญ่ (LLMs) ในกลุ่มผู้รับสารที่มีประชากรศาสตร์แตกต่างกัน ผลการวิจัยที่ได้จะให้ข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับพลวัตของภาษาและวรรณกรรมไทยร่วมสมัย ที่สะท้อนการเปลี่ยนผ่านสู่สถานะหลังมนุษย์นิยมทางภาษา และเป็นรากฐานในการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาไทยต่อไป

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Recommendations)

หน่วยงานที่กำกับดูแลและส่งเสริมภาษาไทย เช่น ราชบัณฑิตยสถาน กระทรวงศึกษาธิการ และสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ควรพิจารณาจัดทำแนวปฏิบัติหรือคำแนะนำการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในงานเขียนและการเรียนการสอนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีอย่างรู้เท่าทันควบคู่กับการอนุรักษ์ลักษณะเฉพาะของไวยากรณ์และความหลากหลายทางภาษา

เอกสารอ้างอิง

- นworรณ พันธุมธธา. (2549). *ไวยากรณ์ไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มณีนรัตน์ สุขใส. (2567). การรับรู้และการใช้ภาษาไทยที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาอังกฤษในสถานที่ทำงาน: กรณีศึกษาพนักงานบริษัทในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*, 43(1), 88–105.
- สิริวัฒน์ ไชยวงศ์. (2566). *พลวัตของโครงสร้างส่วนขยายหน้าคำนามในภาษาของผู้ใช้ไทยดิจิทัล: การวิเคราะห์คลังข้อมูลในการประชุมวิชาการระดับชาติมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 5*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ. (2566). *การทบทวนไวยากรณ์ไทยร่วมสมัย: การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างในยุคดิจิทัล*. ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2556). *ภาษาศาสตร์สังคม*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- Bender, E. M., Gebru, T., McMillan-Major, A., & Shmitchell, S. (2021). On the dangers of stochastic parrots: Can language models be too big? *Proceedings of the 2021 ACM Conference on Fairness, Accountability, and Transparency*, 610 – 623.
- Chakrabarty, T., Laban, P., Agarwal, D., Muresan, S., & Wu, C.-S. (2023). Art or artifice? Large language models and the false promise of creativity. *arXiv*. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2309.14556>
- Chomsky, N., Roberts, I., & Watumull, J. (2023, March 8). The false promise of ChatGPT. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2023/03/08/opinion/noam-chomsky-chatgpt-ai.html>
- Fairclough, N. (2013). *Critical discourse analysis: The critical study of language* (3rd ed.). Routledge.

- Hayles, N. K. (1999). *How we became posthuman: Virtual bodies in cybernetics, literature, and informatics*. University of Chicago Press.
- Jurafsky, D., & Martin, J. H. (2024). *Speech and language processing* (3rd ed. draft). Stanford University.
- Simon, F. M., Nielsen, R. K., & Fletcher, R. (2025). *Generative AI and news report 2025: How people think about AI's role in journalism and society* [Research report]. Reuters Institute for the Study of Journalism. <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/generative-ai-and-news-report-2025-how-people-think-about-ai-role-journalism-and-society>
- Venuti, L. (2008). *The translator's invisibility: A history of translation* (2nd ed.). Routledge.